

Mrtva priroda

Janković, Karmela

Undergraduate thesis / Završni rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Academy of Arts and Culture in Osijek / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Akademija za umjetnost i kulturu u Osijeku**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:251:193997>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-23**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Academy of Arts and Culture in Osijek](#)

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU
AKADEMIJA ZA UMJETNOST I KULTURU
ODSJEK ZA VIZUALNU I MEDIJSKU UMJETNOST
SVEUČILIŠNI PREDDIPLOMSKI STUDIJ LIKOVNE KULTURE

KARMELA JANKOVIĆ

MRTVA PRIRODA

ZAVRŠNI RAD

MENTOR: doc. art. Hrvoje Duvnjak

Osijek, 2022.

SAŽETAK

Mrtva je priroda jedan od žanrova likovne umjetnosti koji se bazira na slikovnim predmetima koji se mogu pronaći u našoj okolini. Glavno je njezino obilježje posebna organizacija predmeta. Motivi mrtve prirode neživi su predmeti organizirani na stolu, stolici ili na podu, ali mogu se pronaći i živi predmeti. Na početku rada daje se uvid u temelje mrtve prirode i njezine karakteristike. Prikazala sam je točkama i različitim nijansama boje kako bih dočarala drugačiju sliku mrtve prirode. Bojama sam je oživjela, prikazala je na zanimljiviji način i izbjegla monotoniju.

Ključne riječi: mrtva priroda, točke, boja

SUMMARY

Still life is one of the genres of fine art that is based on pictorial objects found in our environment. The main characteristic of still life is the special organization of objects. Still-life motifs are inanimate objects placed on a table, chair or floor, but living objects can also be found. At the beginning of the paper, an insight into the foundation of still life and its characteristics is presented. I depicted the still life through dots and various shades of colors in order to show others a different image of the still life. Colors helped revive the still life, presenting it in a more interesting way and excluding monotony.

Keywords: still life, dots, color

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

AKADEMIJA ZA UMJETNOST I KULTURU U OSIJEKU

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

kojom ja, _____, potvrđujem da je moj _____ rad
pod naslovom _____

te mentorstvom _____

rezultat isključivo vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima i oslanja na objavljenu literaturu kao što pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da ni jedan dio završnog rada nije napisan na nedopušten način, odnosno da nije prepisan iz necitiranog rada, pa tako ne krši autorska prava. Također izjavljujem da nijedan dio ovoga završnog rada nije iskorišten za bilo koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

U Osijeku _____

Potpis _____

Sadržaj

1. UVOD	1
2. SLIKARSTVO	2
2.1. MRTVA PRIRODA	2
2.2. POENTILIZAM	3
2.3. LIKOVNI ELEMENTI	4
2.4. BOJA	5
3. TEHNIČKA IZVEDBA RADA.....	6
4. PRIMJER IZ UMJETNIČKE PRAKSE – IVAN KUDUZ	11
5. ZAKLJUČAK	12
6. LITERATURA.....	13
7. PRILOZI.....	14

1. UVOD

Imala sam želju obraditi mrtvu prirodu u slikarstvu jer prema njemu osjećam veliku strast. Strast za boje koje stvaraju užitek i mir. Rad koji stvara mir, bilo to promatranje nekog predmeta dok slikam ili činim nešto iz glave. Ova serija radova odmak je od mog prijašnjeg načina rada. Mrtvu prirodu slikala sam realistično, vodila se klasikom, bila usredotočena na detalje i pokušavala stvoriti savršenstvo. Proces i realizacija sastoje se od kontinuiranog niza krugova u različitim nijansama boja. Završni rad sastoji se od četiri dijela, a radovi variraju po veličini i motivima. Prikazani su isti predmeti u različitim postavima.

U početku sam strahovala jer je bilo teško pronaći način na koji ću prikazati mrtvu prirodu a da se razlikuje od mog prijašnjeg načina rada. Ovi radovi bili su izlazak iz moje zone komfora. Željela sam mrtvu prirodu prikazati kao nešto zanimljivo i razbiti predrasudu da je dosadna i monotona.

2. SLIKARSTVO

Slikarstvo je grana likovne umjetnosti u kojoj se bojom i linijom na podlozi prikazuju stvarne pojave, ukrasi ili nestvarne percepcije (1). U slikarstvu se prostor pokušava prikazati na dvodimenzionalnoj površini. Ta površina može biti staklo, ljepenka, stijena, papir, pergament, svila i slično. Vitraj i mozaik također su vrste slikarstva. Priprema za rad ili skica izvodi se tekućim sredstvom ili suhim sredstvom. Tekuća su sredstva tuš, tinta i sepija, a suha su sredstva kreda, ugljen, olovka i slično. Boje mogu biti umjetne ili prirodne, a najčešće se upotrebljavaju u tekućem stanju, iako mogu i u suhome, kao što su pastel i kreda (1). Akvarel ili freska izrađuju se smrvljenim pigmentom boje otopljenim u vodi. Tempera se koristi za slikanje na drvu ili staklu. Akt, portret i autoportret prikazuju ljudski lik. Slikarstvo se po tematici dijeli na mitološko, biblijsko, alegorijsko i povijesno djelo, a može biti i pastorala te idila (1). Djela se mogu podijeliti po žanrovima na građanski, seljački, galantni i vojnički. U sklopu animalističkog slikarstva motiv je djela životinja. Ako je motiv priroda, sadržaj uključuje marine i krajolike. Dijeli se na vedute, odnosno prikaze dijelova grada, i interijer, koji predočava izgled unutrašnjeg prostora, dok mrtva priroda uključuje nežive predmete (1).

2.1. MRTVA PRIRODA

Mrtva priroda jedan je od žanrova likovne umjetnosti koji se bazira na slikovnim predmetima koje se može pronaći u našoj okolini. Glavno je njezino obilježje posebna organizacija predmeta. Kada ugledamo mrtvu prirodu na platnu, možemo vidjeti sve njezine karakteristike koje jasno pokazuju na čemu se temelji. Većinom su motivi mrtve prirode neživi predmeti organizirani na stolu, stolici ili na podu, no mogu se pronaći i bića koja su pretvorena u stvari, poput cvijeća u buketu ili ribe na stolu (2). Mrtva priroda može otkriti mnogo o društvenom statusu prikazujući životni stil neke osobe. Tijekom povijesti najčešće su teme mrtve prirode bili cvijeće, voće, povrće, kuhinjsko posuđe, plodovi mora itd. Svojim radom i djelovanjem Caravaggio je utjecao na uspon mrtve prirode u Italiji i Španjolskoj (2). U 19. stoljeću velik utjecaj na populariziranje mrtve prirode imali su veliki majstori slikarstva koji su radili u raznovrsnim žanrovima i svojim radovima uključivali mrtvu prirodu u umjetničke ideje. Kada kažemo veliki majstori, mislimo na F. Goyu u Španjolskoj te E. Delacroixa, G. Courbeta i E.

Maneta u Francuskoj (2). Među njima su i oni umjetnici koji su se specijalizirali za ovaj žanr, a to su Francuz A. Fantin-Latour i američki umjetnik W. Harnet (2). Nadalje, uspon mrtve prirode povezan je s izvedbama majstora postimpresionizma P. Cezannea i V. van Gogha. U 20. stoljeću mrtva priroda postaje sve poznatija u slikarstvu i mnogi umjetnici počinju je uključivati u svoj stil rada. U Francuskoj je velik utjecaj imao fovist H. Matisse, koji je u svojim radovima prikazivao emocionalnu i dekorativnu ekspresivnu snagu boje i teksture, dok su predstavnici kubizma J. Braque, P. Picasso i drugi mrtvu prirodu prikazivali kroz nove specifične mogućnosti i tako željeli uspostaviti nove načine prenošenja forme i prostora (2).

2.2. POENTILIZAM

Poentilizam je način slikanja uporabom točkica čiste boje pomoću kojih se stvaraju oblici, tonovi i boja (3). Točkice se stavljaju jedna uz drugu, ali se ne preklapaju, stoga se iz daljine čini kao da se međusobno stapaju. Slike su specifične po tome što se sastoje od tisuća sitnih točkica boje koje se optički miješaju i tako stvaraju prepoznatljive oblike. Najpoznatiji su predstavnici ovog načina slikanja Georges Seurat i Paul Signac (3).

Poentilizam je zapravo eksperimentiranje bojama kojim se pokušava proces stvaranja slike na platnu pretvoriti u znanstveni eksperiment. Riječ dolazi iz francuskog jezika, od riječi *pointel*, što znači točkasta slova ili pisanje točkica (4). Ovaj pokret karakterizira činjenica da su umjetnici znali što žele postići. Poentilizam u sklopu slikarstva ne bazira se samo na primjeni točkica. Prema teoriji boja, kada se jedna uz drugu nađu dvije točke različite boje, ljudsko oko vidi treću boju. Tim se značajkama prvi koristio G. P. Seurat (4). Optičko miješanje boja možemo pronaći u svakodnevnom životu na primjeru televizora u boji, gdje se miješaju samo tri osnovne boje. Poentilizmom se ne postiže veća snaga boje, već njezina prozračnost. Najpoznatiji su predstavnici poentilizma, uz Paula i Georges, Camille Pissarro, Georges Lemmen, Theo van Risselberg, Henri Edmond Cross, Giovanni Segantini i dr. (4). S vremenom je poentilizam prešao u futurizam. Takav način slikanja pojedini slikari smatraju prezahtjevnim, ali isplati se eksperimentirati u svrhu stjecanja novih znanja o gradacijama i djelovanju boja (3).

2.3. LIKOVNI ELEMENTI

Glavne su sastavnice likovnih elemenata ploha, crta, točka, volumen, prostor, boja i tekstura. Točka je oblik koji nema naglašenu dimenziju, visinu, dužinu i širinu (5). Ona je neodređeni oblik koji je temelj za druge vizualne oblike. Točka svojim kretanjem i ostavljanjem traga čini crtu, a proširivanjem u određenom trenutku nastat će ploha. Nizanjem točaka možemo izraziti oblik pravilnim ili nepravilnim grupiranjem te možemo oponašati različite svjetlosne tonove i vrijednosti. Crtu ili liniju možemo definirati i matematičkim jezikom, koji govori da je crta (linija) niz točaka u jednoj ravnini (6). Svaka linija ima svoj karakter prema kojem se dijele na tanke, debele, dugačke, kratke, izlomljene itd. Osim toga, osobina je linije ili crte i njezin tijek, prema kojem mogu biti ravne, krive, zatvorene ili otvorene (6). Crte ili linije mogu se podijeliti i prema značenju, stoga postoje obrisne ili konturne, teksturne i strukturne. Ploha je vrsta oblika koji ima samo dužinu i širinu (7). Na plohi se možemo koristiti raznim oblicima ili likovima, poput geometrijskih (kvadrat, pravokutnik, trokut) i organskih ili slobodnih oblika, koji se razvijaju slobodno, bez pravila geometrizacije. Osim toga, plohe mogu biti samostalne i funkcionalne, tj. nesamostalne (7). Boja je reakcija fotoosjetljivih čunjića u oku na određeni vanjski impuls u obliku svjetlosne zrake (8). Sve se postojeće boje mogu dobiti miješanjem osnovnih ili primarnih boja, a to su crvena, plava i žuta. Njihovim miješanjem dobivamo sekundarne, tj. izvedene boje, a to su zelena, koja je mješavina plave i žute, narančasta, koja je mješavina crvene i žute, te ljubičasta, koja je mješavina plave i crvene. Ako pomiješamo jednu primarnu i jednu sekundarnu boju, dobit ćemo tercijarnu boju, a to je na primjer crvenoljubičasta. Sljedeći je likovni element površina, koja zapravo čini vanjski izgled plohe (9). Osnovni su elementi površine tekstura i faktura. Prostor i volumen posljednje su sastavnice likovnih elemenata. Prostor je ono u čemu živimo i u čemu se krećemo, a karakteriziran je dužinom, širinom i visinom te vremenom, dok je volumen oblik s tri dimenzije koji iznutra može biti šupalj i sadržavati prostor unutar sebe. Masa je volumen koji ne sadržava prostor, poput lista papira (10).

2.4. BOJA

Reakciju fotosenzitivnih čunjića u ljudskom oku na vanjski podražaj nazivamo bojom. Pri ulasku u oko zraka se slama u obliku prizme i stvara spektar. Sama je zraka bijele boje, a zovemo je akromatskom bojom. Isaac Newton otkrio je spektar 1676. godine razlomivši bijelu svjetlost u trostranoj prizmi (8). Tada je unutar prizme vidio sve postojeće boje. Podijelio ih je na sedam različitih boja, a to su narančasta, crvena, žuta, svjetloplava, ljubičasta, tamnoplava i zelena. Akromatske su boje bijela, crna i siva, koje se ne nalaze u spektru (8). Dodavanjem akromatske boje nekoj drugoj kromatskoj boji dobit ćemo tonove kromatskih boja. Na primjer dodavanjem crne boje zelenoj dobit ćemo tamnozeleni ton. Ton je količina svjetlosti koju dodajemo boji. Degradacija boje naziva se gubitkom kvalitete, čistoće, zasićenosti ili intenziteta, a do nje dolazi dodavanjem sive nekoj kromatskoj boji (8).

3. TEHNIČKA IZVEDBA RADA

Prije izrade rada prikupljala sam motive mrtve prirode kako bih složila željenu kompoziciju. Skupljala sam većinom staro posuđe zbog zanimljivih uzoraka. Riječ je o emajliranom posuđu, koje je intenzivnijih boja, što mi je poslužilo u radu. Koristila sam se i voćem poput jabuka, naranči i limuna, a od predmeta staklenom bocom od vina, starim buretom i tkaninama koje su bile idealne za postav. Nakon prikupljanja motiva složila sam ih u željeni postav te ih fotografirala.

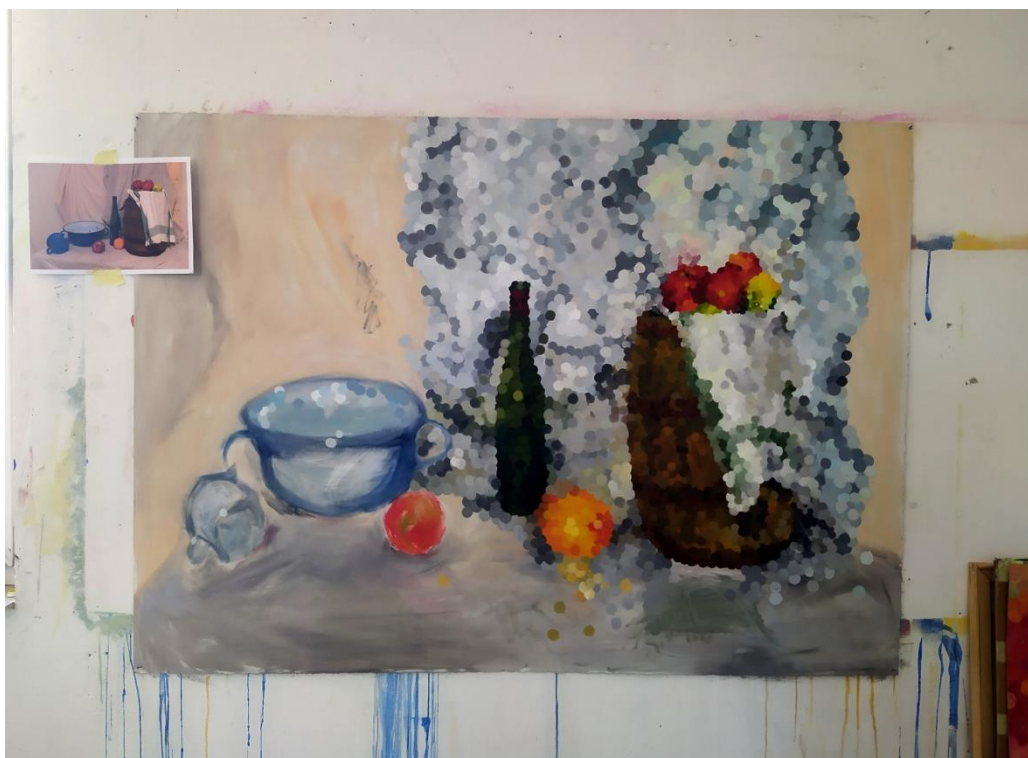
Prilog 1: Postav

Fotografije sam ispisala na A4 papir kako bih odabrala najpogodniji postav za slikanje. Podloga za slikanje bili su mi medijapani – MDF ploče koje sam izrezala na željene formate. Formati su radova sljedeći: 76,5 cm × 121 cm, 104,7 cm × 144,5 cm, 131,2 cm × 220,5 cm i 195,5 cm × 263 cm. MDF ploče ili medijapani crvenosmeđe su boje, a debljina im je od 4 do 40 mm (11). Medijapani imaju jednaka mehanička i fizička svojstva zbog finih vlakana i ujednačene strukture, stoga ih to čini idealnima za uporabu (11). Nadalje, prije nanošenja uljanih boja, medijapane sam premazivala bijelom akrilnom bojom s dodatkom pola čaše vode. Poslije sušenja medijapani su bili spremni za slikanje.

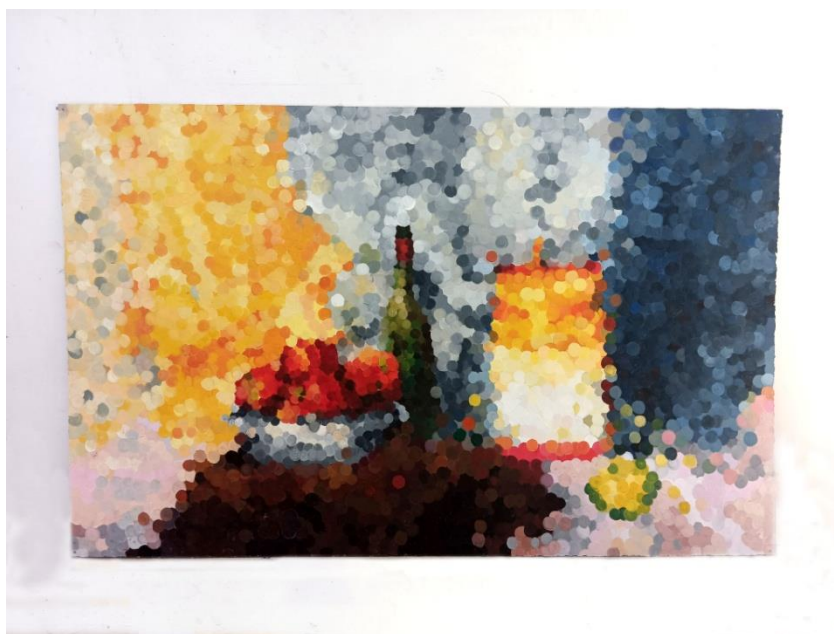
Prilog 2: Pripremljena MDF ploča

Na početku rada zamiješala sam željene boje na paleti te kistom naslikala motive. Poslije postavljenih motiva na slici radila sam krugove. Izradila sam seriju slika. Moj završni rad sastoji se od četiri slike koje variraju veličinom.

Prilog 3: Izrada krugova

Na manjim slikama slikala sam manje točke, koje sam postepeno povećavala. Zadnja slika sastoji se od najvećih točki. Na mojim slikama dolazi do preklapanja točaka. Neke su veće, a neke manje, što dovodi do gradacije, tj. ponavljanja niza veličina točaka. U poentilizmu umjetnici su slikali točkice jednu pored druge i miješali primarne boje te tako stvarali treću nijansu. Primjerice ako postavimo žutu i plavu jednu pored druge, stvara se dojam zelene boje. To se zove optičko miješanje boja, dok je na mojim slikama mehaničko. Boje sam miješala mehanički na paleti. Mehaničko miješanje boje stvaranje je nove boje miješanjem kistovima, prstim ili špahtlicama. Moje slike povezane su s poentilizmom zbog likovnog elementa – točke. Naizgled je to dosta težak i zamoran posao jer se cijela površina medijapana treba ispuniti točkama. No bio je užitak stvoriti takva djela. Može se puno naučiti o miješanju boja tijekom slikanja, a veliko je zadovoljstvo gledati u takvu sliku. Stvar je u motivaciji, želji, volji – treba imati puno strpljenja kako bismo načinili jednu ovakvu sliku. Kistove sam prilagođavala kako mi je odgovaralo u određenom trenutku, od najmanjih kistova pa sve do većih četkica. Slikala sam uljanim bojama jer se sporije suše, njima se lakše rukuje i lakše se mijenjaju boje. Uljane boje nisu plastične poput akrila, koji se brzo osuši i ne možemo više ništa promijeniti. Uljane boje pripremaju se od pigmenta koji se melje s polusušivim ili sušivim uljima, poput lanena, makova, orahova ili šafranikova. Pigmenti koji se melju u ulju imaju svojstvenu boju i dubinu te se mogu upotrebljavati u raznovrsnim tehnikama. Uljana se boja može nanositi u tankom, debelom i impasto namazu (12). Na samom završetku prve tri slike premazane su damar lakom koji sam pripremila tako što sam dodala malo terpentina u damar.

Prilog 4: *Mrtva priroda* 76,5 cm × 121 cm

Prilog 5: *Mrtva priroda* 104,7 cm × 144,5 cm

Prilog 6: *Mrtva priroda* 131,2 cm × 220,5 cm

Prilog 7: *Mrtva priroda* 195,5 cm × 263 cm

4. PRIMJER IZ UMJETNIČKE PRAKSE – IVAN KUDUZ

Ivan Kuduz bio je hrvatski akademski slikar, rođen je 1943. godine u Brezovcu kod Bjelovara. Diplomirao je na Akademiji likovnih umjetnosti u Zagrebu 1968. godine u klasi profesora Alberta Kinerta (13). Za svoja djela dobio je nekoliko nagrada i priznanja. Ovaj umjetnik bio je moja inspiracija za završni rad, a najviše njegova djela *Terra magica*, koja je naslikao 2003. godine. Željela sam naslikati nešto zanimljivo i drugačije, a čim sam ugledala njegova djela, shvatila sam da želim pokušati isto. Budući da volim slikati mrtvu prirodu, odlučila sam je prikazati na apstraktan način. Ivan Kuduz gradio je svoju poetiku dosljedno i konceptijski prepoznatljivo (14). Njegov se rukopis nadovezuje na temelje i iskustva apstraktnog slikarstva, a svoje iskustvo produbljuje kontinuiranom realizacijom konceptualnih i prostornih otkrića koja nisu uvijek diktirana apstraktnom estetikom (14). Kuduz probija još jednu novu granicu u svom slikarskom procesu. Svoje iskustvo vješto ubacuje u novi ciklus, gdje se koristi sve snažnijim i intenzivnijim kolorističkim prodorima (13).

Prilog 8: *Terra magica*, autor Ivan Kuduz (14)

5. ZAKLJUČAK

Izrada ovih radova čini se naizgled teškom, no ujedno je veliko zadovoljstvo boriti se sa silinom krugova i velikom količinom boje. Sama pomisao na boje asocira pojedinca na boju koju preferira, dok sam ja vidjela istočkanu mrtvu prirodu u raznolikim bojama. Zanimljiv je i pomalo iscrpljujuć rad, ali puno se toga dalo naučiti. Stvarajući ove radove naučila sam što znači biti strpljiva i da rad nekad može odagnati tjeskobu ili stres koji nas okružuje. Također, može se puno toga naučiti o miješanju boja i manipuliranju u raznim nijansama.

6. LITERATURA

1. Slikarstvo. *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021. URL: <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=56640> (pristupljeno 1. 8. 2022.)
2. Što je mrtva priroda u slikarstvu. *Mrtva priroda u slikarstvu: vrste i opis*, 2022. URL: <https://kerchtt.ru/hr/what-is-still-life-in-painting-stilllife-in-painting-types-and-description/> (pristupljeno 2. 8. 2022.)
3. Slikarski priručnik, Priredili Dušević i Kršovnik d.o.o., Rijeka 2004., str. 93–97.
4. Pointilizam u slikarstvu: povijest stila i fotografija, 16. 4. 2019., URL: <https://hr.puntomarinero.com/pointillism-in-painting-the-history/> (pristupljeno 6. 8. 2022.)
5. Likovni elementi, URL: <http://likovna-kultura.ufzg.unizg.hr/likovnie.htm> (pristupljeno 6. 8. 2022.)
6. Crta, URL: <http://likovna-kultura.ufzg.unizg.hr/crta.htm> (pristupljeno 6. 8. 2022.)
7. Ploha, URL: <http://likovna-kultura.ufzg.unizg.hr/ploha.htm> (pristupljeno 6. 8. 2022.)
8. Boja, URL: <http://likovna-kultura.ufzg.unizg.hr/boja.htm> (pristupljeno 6. 8. 2022.)
9. Površina, URL: <http://likovna-kultura.ufzg.unizg.hr/povrsina.htm> (pristupljeno 7. 8. 2022.)
10. Volumen, URL: <http://likovna-kultura.ufzg.unizg.hr/volumen.htm> (pristupljeno 7. 8. 2022.)
11. Frgić V., *Materijali, udžbenik za drvodjelske škole, vlastita naklada*, Zagreb, 1998.
12. Smith R. (2003.) *Slikarstvo, 1. hrvatsko izdanje*, Znanje d.d. Zagreb, 2006.
13. Ivan Kuduz, URL: <https://library.foi.hr/lib/autor.php?B=1&O=1&UK=1&A=0000000495&mg=1&lang=hr&H=METELGRAD&Upit=KUDUZ,%20Ivan> (pristupljeno 10. 8. 2022.)
14. IVAN KUDUZ, *Terra magica* – 14. 2. – 15. 3. 2003., URL: <https://ns-dubrava.hr/2020/05/05/ivan-kuduz/> (pristupljeno 12. 8. 2022.)

7. PRILOZI

Prilog 1: Postav

Prilog 2: Pripremljena MDF ploča

Prilog 3: Izrada krugova

Prilog 4: *Mrtva priroda* 76,5 cm × 121 cm

Prilog 5: *Mrtva priroda* 104,7 cm × 144,5 cm

Prilog 6: *Mrtva priroda* 131,2 cm × 220,5 cm

Prilog 7: *Mrtva priroda* 195,5 cm × 263 cm

Prilog 8: *Terra magica*, autor Ivan Kuduz (14)